

Jongerenwerk in Europa: grote variatie met een stevige basis

Inleiding

Van Thessaloniki tot Tartu en van Braga tot Bratislava: overall in Europa werken jongerenwerkers iedere dag met jongeren. Professioneel en vrijwillig. In dit artikel nemen we je mee dwars door Europa, en geven we voorbeelden van beleid, activiteiten en nieuwe ontwikkelingen. Laat je inspireren, leer van de ervaringen van anderen in Europa en ga ermee aan de slag in je eigen werk.

In heel Europa wordt het jongerenwerk gezien als een essentiële voorziening om jongeren te ondersteunen bij het volwassen worden. Jongerenwerkers spelen een belangrijke rol in het leven van veel jongeren. Als mentor, rolmodel, gesprekspartner of vertrouwenspersoon. Het jongerenwerk staat daarom ook op Europees niveau al jarenlang hoog op de agenda. In 2018 werd de [Europese Jongerenstrategie](#) gelanceerd. Het versterken van het jongerenwerk is daarin een van de drie kerndoelen. In 2020 hebben de Europese lidstaten gezamenlijk een [Europese jongerenwerkagenda](#) opgesteld. Daarin is afgesproken om door heel Europa kennis en ervaring uit te wisselen, samen te werken en van elkaar te leren. Jongerenwerk is dan ook een van de tien thema's in de Europese Youth Wiki, met uitgebreide informatie uit alle Europese landen (zie kader).

Youth Wiki

De [Youth Wiki](#) is een online platform met informatie over jeugdbeleid in 33 Europese landen. Ieder land heeft een nationale correspondent, die de informatie aanlevert en up-to-date houdt. In de Youth Wiki is informatie verzameld over tien thema's, zoals participatie, werkgelegenheid, onderwijs, sociale inclusie en jongerenwerk. De informatie wordt aangeboden in het Engels. Onder het thema jongerenwerk vind je informatie over onder meer overheidsbeleid rondom jongerenwerk, kwaliteit en innovatie in het jongerenwerk, en opleiding en training van jongerenwerkers.

Dit artikel bevat een selectie van interessante ontwikkelingen en activiteiten in het jongerenwerk in diverse Europese landen, onderverdeeld in de volgende thema's:

- [Variatie in het jongerenwerk](#)
- [Online jongerenwerk](#)
- [Kwaliteit van het jongerenwerk](#)
- [Samenwerking jongerenwerk en andere domeinen](#)

We hopen hiermee te laten zien dat er in heel Europa enorm veel kennis en ervaring is in het jongerenwerk. Jongerenwerkers, beleidsmakers en onderzoekers kunnen hiervan gebruikmaken om het jongerenwerk in Nederland verder te versterken.

1. Variatie in het jongerenwerk

Het jongerenwerk is een werkveld met veel verschillende gezichten. Dit geldt voor Nederland, en nog veel meer voor Europa. Jongerenwerk bestaat in uiteenlopende vormen en op diverse plekken. En met een grote variatie in professionele structuren en vrijwillige initiatieven. Ook bestaan er veel verschillende definities, waarin de veelzijdigheid van het jongerenwerk terugkomt.

Veel landen in Europa kennen geen officiële landelijke definitie van jongerenwerk. Vaak is er ook geen wettelijke basis. Een uitzondering is Malta. Daar is het jongerenwerk formeel erkend, via de *Youth Work Profession Act*: een landelijke wet die jongerenwerk erkent als een afgebakend beroep. Maar in veel landen is het vak van jongerenwerkers niet duidelijk gedefinieerd. Dat betekent dat er geen eenduidig begrip is van wat jongerenwerk wel en niet is. In Kroatië wordt jongerenwerk aangeduid met de term *rad s mladima*, wat letterlijk 'werken met jongeren' betekent. Deze term geeft weinig specifieke betekenis, omdat er veel verschillende sectoren zijn waarin mensen met jongeren werken. Ook in Polen is er geen gemeenschappelijke opvatting van jongerenwerk. Het wordt vooral gezien als een verzameling van verschillende activiteiten gericht op jongeren. In veel landen worden daarom de Europese definities en beschrijvingen van jongerenwerk gebruikt om meer eenduidigheid te creëren.

Definities van jongerenwerk

Het Nederlands Jeugdinstituut beschrijft jongerenwerk als een ‘voorziening in de pedagogische infrastructuur van een wijk of buurt’, waarbij jongerenwerkers zich richten op ‘de begeleiding van jongeren van 10 tot 23 jaar die steun nodig hebben bij het volwassen worden’.

De Raad van Europa (samenwerkingsverband van 46 Europese landen) definieert jongerenwerk nog breder. Jongerenwerk omvat ‘een breed scala aan activiteiten van sociale, culturele, educatieve, ecologische en/of politieke aard door, met en voor jongeren, in groepen of individueel. Jongerenwerk wordt uitgevoerd door betaalde en vrijwillige jongerenwerkers, en is gebaseerd op niet-formele en informele leerprocessen gericht op jongeren en op vrijwillige participatie. Jongerenwerk is bij uitstek een sociale praktijk, die werkt met jongeren en de samenlevingen waarin zij leven, en die de actieve participatie en inclusie van jongeren in hun gemeenschap en in de besluitvorming faciliteert.’

Kenmerken

Jongerenwerk wordt in Europa op veel verschillende manieren ingevuld en uitgevoerd, binnen de context van de cultuur en structuur van een land. Tegelijkertijd zijn er gemeenschappelijke kenmerken waarmee het jongerenwerk zich onderscheidt van andere werkvelden en activiteiten. Denk aan:

- jongerenwerk gaat over vrijetijdsbesteding, en jongeren doen er vrijwillig aan mee
- het is laagdrempelig en beschikbaar voor alle jongeren
- het heeft een pedagogisch en educatief uitgangspunt, op basis van niet-formeel leren
- persoonlijke groei en ontwikkeling van jongeren staat centraal, en de behoeften van jongeren zijn leidend
- jongerenwerk stimuleert de actieve betrokkenheid van jongeren, zowel in de eigen activiteiten als in de bredere gemeenschap en samenleving

Op Europees niveau is tijdens de European Youth Work Conventions een gemeenschappelijke basis voor het jongerenwerk geformuleerd. Die bestaat uit twee elementen: *ruimte bieden* en *bruggen bouwen*. Enerzijds creëert, ondersteunt en verdedigt het jongerenwerk *ruimtes* voor de stem en autonomie van jongeren. Anderzijds bouwt het jongerenwerk *bruggen* zodat jongeren met vertrouwen en de benodigde competenties de volgende stappen in hun leven kunnen zetten.

“Finland heeft een bijzondere situatie: het organiseren van jongerenwerk is een wettelijke verplichting voor lokale overheden. Dit betekent dat jongerenwerkers in dienst zijn van de gemeente. In Finland benadrukken we het participatieve aspect van jongerenwerk. Het wordt met jongeren uitgevoerd en niet voor jongeren. Het belangrijkste doel van jongerenwerk is om jongeren te helpen gemeenschappen op te bouwen die veilig en inspirerend zijn. Zodat jongeren de wereld en de samenleving in de richting kunnen sturen die zij willen.”

Anu Gretschel, nationaal correspondent voor Youth Wiki in Finland

Vormen van jongerenwerk

In alle landen in Europa bestaat het jongerenwerk uit zowel professioneel (betaald) jongerenwerk als vrijwillig (onbetaald) jongerenwerk. In de meeste gevallen is het vrijwillige jongerenwerk groter dan het professionele aanbod, in ieder geval in aantallen jongerenwerkers. In [Ierland](#) is wettelijk bepaald dat jongerenwerk hoofdzakelijk vrijwillig is.

In de meeste landen is het jongerenwerk decentraal georganiseerd en gefinancierd. Vaak op het niveau van gemeenten, soms regionaal. In veel landen zijn lokale of regionale overheden verantwoordelijk voor het jongerenwerk.

In veel landen is er een onderscheid tussen publiek gefinancierd jongerenwerk en jongerenwerk dat uitgevoerd wordt door maatschappelijke organisaties. In [Duitsland](#) bestaat een onderscheid tussen open jongerenwerk en jongerenwerk in verenigingen. Daar zit wel een flink grijs gebied tussen. [Hongarije](#) kent drie vormen van jongerenwerk: lokale jongereninitiatieven, jongerenwerk door maatschappelijke organisaties, en publiek gefinancierd en georganiseerd jongerenwerk. In [Litouwen](#) wordt weer een ander onderscheid gemaakt: open jongerenwerk in jongerencentra; het werken met jongeren op straat en in openbare ruimtes; en mobiel jongerenwerk, waarbij jongerenwerkactiviteiten gericht naar wijken gebracht worden waar geen voorzieningen voor jongeren bestaan (zie dit [document](#) voor meer informatie over mobiel jongerenwerk).

“In Estland is het belangrijkste doel van jongerenwerk om de diverse ontwikkeling van jongeren te bevorderen. Jongerenwerk creëert de voorwaarden voor jongeren om op vrijwillige basis actief te zijn buiten hun familie, het formele onderwijs en werk.”

Birgit Villum, nationaal correspondent voor Youth Wiki in Estland

Perspectief op jongerenwerk

Jongerenwerk kan verschillende doelen hebben. Dat varieert per land, maar ook in de tijd. Zo wordt in Nederland het jongerenwerk vooral preventief ingezet. Het doel van jongerenwerk is dan vooral om problemen te voorkomen, of het verergeren van problemen tegen te gaan. Denk aan overlast op straat, radicalisering onder jongeren of de toenemende druk op de jeugdzorg. Ook is het jongerenwerk in Nederland vooral gericht op kwetsbare jongeren, en dan vooral jongens. Daarnaast is talentontwikkeling altijd een centraal element van de focus en inzet van het jongerenwerk binnen gemeenten.

In [Zweden](#) veranderde eind jaren zestig het perspectief op jongerenwerk: van preventie naar empowerment. De focus moest niet meer liggen op bedreigingen en risico's voor jongeren, maar op de persoonlijke talenten en hulpbronnen van jongeren. Dit was echter van korte duur: problemen onder jongeren namen toe, vooral alcohol- en drugsgebruik, en de preventie van maatschappelijke problemen werd het belangrijkste doel van het jongerenwerk. In de jaren tachtig en negentig kwam daarbij steeds meer nadruk te liggen op jongerenparticipatie. Jongerencentra moesten vrije ruimtes worden waar jongeren individuele leerervaringen met leeftijdsgenoten konden opdoen, zonder sturing van volwassenen. Deze denkwijze heeft sindsdien veel invloed gehad op het Zweedse jeugdbeleid en de rol van het jongerenwerk daarin.

 Vlaanderen kent een rijke geschiedenis van vrijwillige jeugdbewegingen. Dit drukt een grote stempel op het hedendaagse jongerenwerk, dat een sterke focus heeft op vrije tijd en recreatie. Vlaanderen heeft altijd de nadruk gelegd op jongerenwerk als een emancipatorisch instrument voor jongeren (empowerment), en uitdrukkelijk niet (alleen) als een instrument voor preventie.

Europa en jongerenwerk

De Europese Unie (27 landen) en de Raad van Europa (46 landen) werken al jaren aan het verbeteren en professionaliseren van het jongerenwerk. Zo hebben de EU-lidstaten met elkaar afgesproken om te blijven investeren in de kwaliteit van het jongerenwerk. De EU en de Raad van Europa stimuleren de samenwerking tussen landen, maar ook tussen jongerenwerkorganisaties in verschillende landen. Dit zijn de belangrijkste Europese initiatieven voor het jongerenwerk:

European Youth Work Agenda (EYWA)

Een gezamenlijke strategie om het jongerenwerk in Europa verder te ontwikkelen en versterken. Dit gaat over beleid en praktijk. De EYWA is een politiek commitment van de landen in de Europese Unie en de Raad van Europa. Tegelijkertijd is het een ‘community of practice’ die in de praktijk werkt aan de versterking van het jongerenwerk.

European Youth Work Conventions

Grootschalige Europese bijeenkomsten waarin alle partijen bij elkaar komen die een rol spelen in het jongerenwerk om kennis en ervaring met elkaar te delen. Deze bijeenkomst is drie keer georganiseerd: in 2010 (Gent), in 2015 (Brussel) en in 2020 (online). Aan het einde van iedere bijeenkomst wordt een slotverklaring opgesteld, waarin het hele Europese jongerenwerkveld zich committeert aan nieuwe ambities en doelen.

Youth Partnership

Samenwerking tussen de Europese Unie en de Raad van Europa gericht op jeugd. Het Partnership houdt zich bezig met onderzoek, de ontwikkeling van jeugdbeleid en het versterken van jongerenwerk.

Erasmus+ Jeugd

Europees subsidieprogramma voor jongeren en jongerenwerk. Het programma biedt subsidie-mogelijkheden voor onder meer jongerenuitwisselingen en vrijwilligerswerk voor jongeren in het buitenland. Maar ook voor trainingen en netwerkactiviteiten voor jongerenwerkers, en internationale partnerschappen tussen jongerenwerkorganisaties.

European Academy on Youth Work (EAYW)

Een Europees platform voor innovatie en kwaliteit in het jongerenwerk. De EAYW doet onderzoek, verzamelt trends en faciliteert kennisuitwisseling tussen professionals in heel Europa. Iedere twee jaar wordt een grote Europese bijeenkomst georganiseerd waarbij jongerenwerkers en onderzoekers kennis en ervaring uitwisselen over nieuwe ontwikkelingen in het jongerenwerk.

2. Online jongerenwerk

In heel Europa wordt gewerkt aan de ontwikkeling en kwaliteitsverbetering van online en digitaal jongerenwerk. Dit gaat over het gebruik van sociale media in het jongerenwerk, en van online technologieën als virtual reality. Maar ook over het ondersteunen van jongeren in hun online leefomgeving. Bijvoorbeeld bij het omgaan met desinformatie of het vormen van een online zelfbeeld. Op verschillende plekken in Europa worden richtlijnen, actieplannen en praktische instrumenten ontwikkeld. Ook vindt internationale samenwerking plaats om kennis en expertise uit te wisselen.

In [Estland](#) is al in 2016 een landelijk concept voor 'smart' jongerenwerk ontwikkeld. Op initiatief van de landelijke overheid werd een actieplan uitgewerkt, met verschillende activiteiten gericht op de ontwikkeling van digitaal jongerenwerk. Er was aandacht voor opleidingen en voor de ontwikkeling van digitale en technologische infrastructuur. Ook werd de samenwerking tussen verschillende sectoren gestimuleerd. Sinds 2017 zijn er 23 verschillende modellen en instrumenten voor smart jongerenwerk ontwikkeld. Er is een speciale [overheidswebsite](#) gemaakt om deze instrumenten te promoten.

In Vlaanderen speelt De Ambrassade een belangrijke rol bij de ontwikkeling van digitaal jeugdwerk. Uitgangspunt zijn de kansen en mogelijkheden die digitale ontwikkelingen bieden voor het jongerenwerk, en de vragen en behoeften van jongerenwerkers daarbij. De Ambrassade heeft drie stappen geformuleerd die het jongerenwerk helpen om digitaal jeugdwerk verder vorm te geven: 1) onderzoeken wat digitaal jeugdwerk inhoudt en welke mogelijkheden het biedt, 2) inspiratie opdoen bij voorbeelden van digitaal jeugdwerk op verschillende niveaus, en 3) samenwerking tussen sectoren opzetten.

Veel ervaring met online jongerenwerk is er in [Finland](#). Daar bestaat sinds 2020 een expertisecentrum specifiek voor digitaal jongerenwerk: [Verke](#). Zij zien online jongerenwerk vooral als het ondersteunen van jongeren in een gedigitaliseerde samenleving. Belangrijkste taak van dit centrum is om de expertise op het gebied van digitalisering in het jongerenwerk te vergroten. En om de praktijk te ondersteunen bij de ontwikkeling van jongerenwerkeraanbod en -activiteiten met behulp van digitale media en technologie.

 Finland kent ook een netwerk van organisaties die online met jongeren werken ([NUSUVEFO](#)). Dit netwerk stimuleert de uitwisseling van kennis, stimuleert onderzoeksactiviteiten gericht op online jongerenwerk en bevordert de bewustwording van online werken met en voor jongeren.

Internationale samenwerkingsprojecten

Er zijn verschillende internationale projecten waarin organisaties uit meerdere landen samenwerken om online jongerenwerk verder te helpen. Vaak worden deze projecten gefinancierd door het Europese programma Erasmus+. Zo is er het internationale onderzoeksproject [Screenagers](#), over het gebruik van ict, digitale media en sociale media in het jongerenwerk. Dit is een samenwerking van organisaties uit Ierland, Noord-Ierland, Finland, Denemarken en Oostenrijk. Een van de resultaten van dit project zijn de *Digital Youth Work Guidelines*: richtlijnen voor het gebruik van digitale media, technologie en sociale media in het jongerenwerk.

Een ander relevant internationaal project is [Skill IT for Youth](#), waarin organisaties uit Ierland, Polen, Roemenië en Noorwegen samenwerken. Doel van het project is om de kwaliteit van het jongerenwerk te vergroten door digitale mogelijkheden beter te gebruiken. Er is een competentieraamwerk voor digitaal jongerenwerk ontwikkeld. Dit beschrijft de competenties die jongerenwerkers nodig hebben om ict, digitale media en sociale media effectief te gebruiken.

Erasmus+ en online jongerenwerk

Ook binnen het Erasmus+ programma is aandacht voor online jongerenwerk. Een groot aantal Nationaal Agentschappen (waaronder het agentschap in Nederland) werkt samen in het meerjarige project *Digital Youth Work*. Het project heeft veel leerzaam materiaal voortgebracht, dat beschikbaar is op de website. Zo is er een *assessment tool* voor digitale competenties in het jongerenwerk. Dit geeft jongerenwerkers inzicht in hun persoonlijke digitale competenties. Jongerenwerkorganisaties krijgen inzicht in de sterke punten en verbeterpunten van de organisatie. Op de [website](#) is ook een rapport beschikbaar over online diensten in het jongerenwerk. Dit biedt een overzicht van leerzame praktijken in veertien Europese landen rond verschillende thema's, zoals inclusieve online aanpakken, co-creatie met jongeren en de erkenning van online jongerenwerk.

3. Kwaliteit van het jongerenwerk

De kwaliteit van het jongerenwerk staat overal in Europa hoog op de agenda. Zowel op Europees niveau als in de verschillende landen wordt gewerkt aan voortdurende kwaliteitsverbetering. Er worden competentieprofielen voor jongerenwerkers ontwikkeld, en kwaliteitssystemen voor jongerenwerkorganisaties. En er wordt onderzoek gedaan naar de effecten en impact van jongerenwerk.

Competenties en professionele standaarden

Competentieprofielen, certificering en professionele standaarden zijn instrumenten om de kwaliteit van het vak van jongerenwerkers op peil te houden. Zo is in [Oostenrijk](#) een competentieraamwerk voor het jongerenwerk ontwikkeld (*Kompetenzrahmen für Kinder- und Jugendarbeit*). Dit raamwerk is de bindende standaard voor trainingen van jongerenwerkers. Het gaat over zowel open jongerenwerk als het werk van jeugdverenigingen.

Het competentieraamwerk bestaat uit vijf verschillende competentiegebieden: leren mogelijk maken, initiëren en bevorderen; identiteitsontwikkeling en omgaan met het dagelijks leven ondersteunen; participatie mogelijk maken en belangen behartigen; bewust en verantwoordelijk handelen en met elkaar omgaan; en projecten organiseren en managen. Het competentieraamwerk is beschikbaar in een [interactieve vorm](#) (in het Duits) en [pdf-vorm](#) (in het Engels).

“Het competentieraamwerk heeft met succes het kinder- en jongerenwerk in Oostenrijk gestandaardiseerd, door essentiële competenties, vaardigheden en attitudes vast te leggen. Het raamwerk benadrukt het belang van kinder- en jongerenwerk, en daarmee heeft het de erkenning en waarde van kinder- en jongerenwerk verstevigd. Dit heeft geleid tot meer financiering en ondersteuning. Zo heeft het een positieve invloed op het welzijn en de ontwikkeling van jongeren.”

Marie Lehner, nationaal correspondent voor Youth Wiki in Oostenrijk

In meerdere landen zijn professionele standaarden voor jongerenwerkers ontwikkeld. [Malta](#) heeft een wettelijke *Youth Work Profession Board*. Deze is verantwoordelijk voor professionele normen voor het jongerenwerk. Ook houdt het een officieel register bij voor jongerenwerkers en jongerenwerkorganisaties. In [Macedonië](#) zijn er sinds 2019 kwaliteitsstandaarden voor het jongerenwerk. Ook is er een portfolio voor jongerenwerkers ontwikkeld, met drie verschillende profielen: jongerenwerker, gediplomeerd jongerenwerker en jongerenwerkexpert.

 [Roemenië](#) heeft een *Youth Worker Occupational Standard*. Dit is een gedetailleerde beschrijving van het werk van een jongerenwerker en gaat over de belangrijkste competenties die een jongerenwerker moet hebben. In [Servië](#) zijn richtlijnen voor de kwaliteit van het jongerenwerk ontwikkeld, met informatie over de basistypen van het jongerenwerk. Ook is er een *Code of Ethics in Youth Work*, met ethische en professionele principes voor het jongerenwerk. Iedere jongerenwerker moet deze principes respecteren.

 Duitsland kent een certificaat specifiek voor vrijwilligers in het jongerenwerk: de *Jugendleiter(in)-Card*. Deze [Juleica](#) is in heel Duitsland de standaardterm geworden voor gecertificeerde jeugdleiders. De Juleica-criteria zijn niet vastgelegd in nationale wetgeving, maar verschillen per deelstaat. In de meeste gevallen moeten jongeren minimaal dertig uur training volgen en aantonen dat ze EHBO-vaardigheden hebben. In 2022 waren er ruim 73.000 geldige jeugdleiderskaarten.

Kwaliteit borgen en versterken

Naast het werken aan competenties en beroepsstandaarden voor jongerenwerkers zijn er andere manieren om de kwaliteit van het jongerenwerk te borgen en versterken. Zo zijn er in meerdere landen kwaliteitsstandaarden ontwikkeld. [Ierland](#) kent sinds 2011 een *National Quality Standards Framework for Youth Work*. Hiermee kunnen jongerenwerkorganisaties hun dienstverlening beoordelen en verbeterpunten identificeren. Doel is onder meer om normen vast te stellen voor het aanbod van jongerenwerk. En om ervoor te zorgen dat middelen effectief gebruikt worden in het jongerenwerk. Er is ook een *National Quality Standards Framework for Volunteer-led Youth Groups*, voor vrijwillige jeugdactiviteiten en jongerenorganisaties.

Hoe bewaken Europese landen de kwaliteit van het jongerenwerk?

Europese landen kiezen verschillende aanpakken om de kwaliteit van het jongerenwerk te waarborgen. Sommige landen hebben beroepsnormen voor jongerenwerkers opgesteld. In een tweede groep landen vindt kwaliteitsborging plaats tijdens de selectie van projecten die in aanmerking komen voor overheidsfinanciering. Een derde methode van kwaliteitsgarantie bestaat uit het beoordelen van jongerenwerk-activiteiten op basis van (niet-verplichte) aanbevelingen en richtlijnen. Zie voor meer informatie [dit overzicht](#) in de Youth Wiki.

Voor een uitgebreid overzicht van kwaliteitssystemen in het jongerenwerk in Europa, zie het rapport [Quality Youth Work. A common framework for the further development of youth work](#) (2015).

In [Litouwen](#) zijn *Recommendations for Quality Assurance in Open Youth Centers and Open Youth Spaces* ontwikkeld. Organisaties kunnen aan de hand van een zelfevaluatie de kwaliteit van hun werk beoordelen, op basis van kwalitatieve en kwantitatieve resultaten. In [Oostenrijk](#) is er een *Qualitätshandbuch* (kwaliteitshandboek) voor open jongerenwerk. Dit schetst de belangrijkste kwaliteitsnormen voor professioneel kinder- en jongerenwerk, in termen van structuur, proces en resultaat.

In meerdere landen zijn praktische instrumenten ontwikkeld om te werken aan de kwaliteit van het jongerenwerk. In [Bosnië en Herzegovina](#) is het OKORUZ-instrument ontwikkeld. Hiermee kan de kwaliteit en effectiviteit van activiteiten met jongeren worden beoordeeld. Ook kan het worden gebruikt om de impact van het jongerenwerk op het leven van jongeren te monitoren en evalueren. [Tsjechië](#) kent de OLINA-tool: een online systeem voor kwaliteitsbeheer voor vrijwillig jongerenwerk.

Het is een hulpmiddel om de principes van de PDCA-cyclus (*plan-do-check-act*) te introduceren in het jongerenwerk. Ook is het instrument bruikbaar voor zelfevaluatie en de ontwikkeling van competenties van jeugdleiders.

In [Estland](#) is een specifiek instrument ontwikkeld voor gemeenten. Zij kunnen dit gebruiken om de kwaliteit van het jongerenwerk op lokaal niveau te evalueren. Hiervoor zijn vier indicatoren geformuleerd:

- er zijn veelzijdige mogelijkheden voor niet-formeel leren voor jongeren
- er zijn mogelijkheden om ervaring op te doen met participatie
- er zijn voorwaarden gecreëerd voor activiteiten rondom jongereninformatie, preventie en advies
- de omgeving is gecreëerd die nodig is voor kwalitatief goed jongerenwerk

“Het kwaliteitsbeoordelingsmodel is niet perfect, maar wel succesvol. Veel gemeenten maken er regelmatig gebruik van, ook al is het niet verplicht. Het model brengt de sterktes en zwaktes van het jongerenwerk aan het licht. Dat maakt het makkelijker om verbeteracties voor de toekomst te plannen.”

Birgit Villum, nationaal correspondent voor Youth Wiki in Estland

In een aantal landen zijn netwerkorganisaties opgericht om te werken aan de kwaliteit van het jongerenwerk. Zo kent [Finland](#) sinds 2020 een netwerk van zes expertisecentra voor het jongerenwerk. Deze *Youth Work Centres of Expertise* bevorderen de deskundigheid, expertise, communicatie en samenwerking in de jeugdsector. De expertisecentra richten zich op verschillende thema's en werkgebieden:

- gemeentelijk jongerenwerk ([Kanuuna](#))
- resultaten en impact van vrijetijdsactiviteiten en jongerenorganisaties ([Kentauro](#))
- jongerenparticipatie (Osallisuuden osaamiskeskus)
- outreachend jongerenwerk ([Into](#))
- digitaal jongerenwerk ([Verke](#))
- jongerenwerk op school ([Nuoska](#))

In Slovenië experimenteert het MaMa-netwerk van jongerencentra al een aantal jaren met het *Logbook project*. Dit is een online systeem dat jongerenwerkers helpt om hun werk op een gestructureerde manier vast te leggen. *Logbook* is ontwikkeld door het KEKS-netwerk in Zweden (zie kader). De verzamelde informatie maakt het mogelijk om de kwaliteit van het jongerenwerk te analyseren en er gezamenlijk op te reflecteren. In Slovenië is de tool in acht gemeenten geïmplementeerd.

KEKS-netwerk

In 2005 is in Zweden het KEKS-netwerk opgericht. Dit bestaat uit gemeentelijke afdelingen voor jongerenwerk en jongerenwerkaanbieders. Het netwerk heeft een kwaliteitssysteem ontwikkeld dat door alle leden wordt gebruikt om het jongerenwerk verder te ontwikkelen. Dit gebeurt onder meer door middel van *benchmarking*, uitwisseling van leerzame praktijken en *peer learning*. Een van de belangrijkste initiatieven van KEKS is het *Logbook*. Dit is een digitaal systeem waarin jongerenwerkorganisaties systematisch informatie bijhouden over hun activiteiten. Het gaat over zowel statistieken als kwalitatieve informatie. Met deze informatie kunnen jongerenwerkers en organisaties reflecteren op hun werk. Informatie uit het logboek wordt jaarlijks samengevoegd met de resultaten van een KEKS-enquête onder jongeren. Dit vormt de basis voor de ondersteuning die KEKS aan de leden van het netwerk biedt, zoals trainingen en methodiekontwikkeling.

“Het werk van KEKS heeft aandacht gekregen in verschillende landen en op Europees niveau. We kunnen dit een succesverhaal noemen!”

Tiina Ekman, nationaal correspondent voor Youth Wiki in Zweden

Impact van jongerenwerk

Wat zijn de effecten en opbrengsten van jongerenwerk? Op verschillende plekken in Europa wordt onderzoek gedaan naar de effectiviteit en impact van jongerenwerk. Ook worden projecten opgezet om deze kennis te verspreiden. Zo is in Oostenrijk de *Wirkungsbox Jugendarbeit* (impactbox jongerenwerk) ontwikkeld. Deze biedt een uitgebreide verzameling van bewezen en goed onderbouwde effecten van buitenschools werk voor kinderen en jongeren. Dit is gebaseerd op ongeveer tweehonderd bijdragen in wetenschappelijke en grijze literatuur.

Organisaties uit Estland, Finland, Frankrijk, Italië en het Verenigd Koninkrijk werkten samen in het project *Developing and Communicating the Impact of Youth Work across Europe*. Dit project werd gefinancierd door Erasmus+. Aan de hand van een participatieve onderzoeksmethode werden verhalen van jongeren verzameld over de impact van jongerenwerk op hun leven. De belangrijkste resultaten toonden aan dat jongeren die deelnamen aan jongerenwerkactiviteiten vier belangrijke veranderingen doormaakten: verbreding van het spectrum aan ervaringen; nieuwe vrienden; ontwikkeling van pro-sociaal gedrag; en verbetering van sociale en communicatieve vaardigheden.

Het Europese project heeft in Estland vervolg gekregen met een nationaal project. Gemeenten nemen hieraan deel en ook hier worden grote aantallen verhalen van jongeren verzameld. Doel is om inzicht te krijgen in de veranderingen die optreden bij jongeren door hun deelname aan jongerenwerk.

In Vlaanderen werken UCLL (University Colleges Leuven-Limburg) en De Ambrassade samen aan een onderzoek naar de impact van jeugdwerk. Twee vragen staan centraal in dit verkennend onderzoek: Wat is de impact van het jeugdwerk? En hoe kan je de impact van jeugdwerk zichtbaar maken? Meer informatie over het onderzoek is beschikbaar op de websites van UCLL en De Ambrassade.

Onderzoek naar resultaten Europese jeugdprogramma's

Zo'n 35 Nationale Agentschappen van Erasmus+ en European Solidarity Corps werken samen in het RAY-netwerk: *Research-based Analysis and Monitoring of European Youth Programmes*. Het netwerk ontwikkelt betrouwbaar bewijs om resultaten in jongerenwerk en niet-formeel onderwijs beter te begrijpen, vooral binnen de context van de Europese jeugdprogramma's. In deelprojecten wordt aan specifieke thema's gewerkt, zoals de digitale dimensies van (Europees) jongerenwerk. Meer informatie is beschikbaar op <https://www.researchyouth.net/>.

4. Samenwerking jongerenwerk en andere domeinen

Het jongerenwerk zoekt vaak de verbinding en samenwerking met andere voorzieningen en domeinen, zoals het onderwijs, de zorg en het veiligheidsdomein. Meestal gebeurt dit op lokaal niveau. In verschillende Europese landen zijn initiatieven en ontwikkelingen om deze samenwerking te bevorderen.

Meer en betere samenwerking begint soms met bewustwording van het bestaan en de waarde van het jongerenwerk. Zo wordt in [Estland](#) ieder jaar een landelijke jongerenwerkweek georganiseerd. De mogelijkheden van het jongerenwerk en het beroep van jongerenwerker worden dan gepromoot. De Week van het Jongerenwerk richt zich op jongeren zelf, maar ook op andere professionals en gemeenten.

Ook bij wet wordt samenwerking bevorderd. In [Ierland](#) is domeinoverstijgende samenwerking in een landelijk beleidskader vastgelegd. Alle professionals die met kinderen en jongeren werken, moeten met elkaar samenwerken over de grenzen van hun beroepen heen. Jongerenwerkers, hulpverleners, sociaal werkers, de politie en de rechterlijke macht, maar ook beleidsmakers en politici.

In [Luxemburg](#) stimuleert de landelijke overheid met concrete initiatieven de samenwerking van het jongerenwerk met andere sectoren. De band tussen jongerenwerk en sport wordt versterkt door de sportopleidingen voor jongerenwerkers uit te breiden. Het Ministerie van Onderwijs en Jeugd en het Ministerie van Huisvesting werken samen bij het opzetten van jongerenhuisvestingseenheden (*Jugendwunnen*). Jongeren tussen 18 en 27 jaar kunnen hier wonen en krijgen daarbij ondersteuning en begeleiding van jongerenwerkers.

Jongerenwerk en onderwijs

Het onderwijs lijkt op steeds meer plekken een logische samenwerkingspartner voor het jongerenwerk te zijn. In [Finland](#) geven regionale overheden subsidies voor schooljongerenwerk. Jongerenwerkers dragen vooral bij aan het groepswerk in de klassen, en het tegengaan van pestgedrag. [Nuoska](#), een van de zes landelijke expertisecentra voor het jongerenwerk, richt zich specifiek op de samenwerking tussen

jongerenwerk en onderwijs. Het ontwikkelt onder meer modellen voor jongerenwerk op scholen en andere onderwijsinstellingen.

In [Slovenië](#) werken jongerencentra veel samen met middelbare scholen. Jongerenwerkers geven bijvoorbeeld lessen over burgerschap of haatzaaien. Ook promoten zij jongerencentra en het jongerenwerk op de scholen.

In [Duitsland](#) zijn er vooral op lokaal niveau initiatieven voor samenwerking tussen jongerenwerk en onderwijs. Veel jongerenwerkvoorzieningen werken samen met scholen om naschoolse opvang of de hele dag onderwijs te bieden. Recente [wetgeving](#) verwijst voor het eerst naar schoolmaatschappelijk werk als een apart gebied van jongerenwerk. Dit omvat alle sociaal-educatieve jongerenwerkactiviteiten voor jongeren op school.

Jongerenwerk en jeugdhulp

In [Zweden](#) werken jongerencentra veel samen met lokale begeleidingscentra voor jongeren (ungdomsmottagningar). De meeste Zweedse gemeenten hebben zo'n centrum, dat gratis diensten aanbiedt aan jongeren tussen 12 en 25 jaar. Het doel is om de seksuele gezondheid van jongeren te bevorderen en de ontwikkeling van hun identiteit en persoonlijkheid te versterken. Ook is het doel om mentale en sociale problemen van jongeren te voorkomen of vroegtijdig te signaleren.

In [Vlaanderen](#) wordt sinds eind 2020 het project [Komaf](#) uitgevoerd. Doel van dit project is om bestaande drempels voor vrijetijdsbesteding van jongeren te verlagen. Jongerenwerk en jeugdvoorzieningen moeten zo voor meer kinderen en jongeren toegankelijk worden. Een van de thema's binnen dit project is de samenwerking met de jeugdhulp.

Daarnaast is er het project [Maak Samen Tijd Vrij](#), dat zich richt op het bouwen van bruggen tussen de jeugdhulp en het vrijetijdsaanbod voor jongeren. Uitgangspunt is dat ieder kind en iedere jongere recht heeft op vrije tijd. Jongeren in de residentiële jeugdhulp worden soms echter flink beperkt in hun mogelijkheden van vrijetijdsbesteding. Twee Vlaamse partijen (De Ambrassade en Bataljong) hebben met vijf gemeenten pilots opgezet om de samenwerking tussen de jeugdhulp en het (vrijwillig) jeugdwerk te stimuleren. De ervaringen en geleerde lessen van deze pilots zijn verzameld en beschikbaar op de website van Maak Samen Tijd Vrij. Ook zijn er aanbevelingen geformuleerd en is er een toolbox ontwikkeld voor lokale organisaties om zelf aan de slag te gaan met deze samenwerking.

Jongerenwerk en veiligheidsdomein

In Zweden staat de preventie van jeugdcriminaliteit hoog op de agenda. Hiervoor werken gemeenten, politie en welzijnspartijen met elkaar samen. Zo is er het [SSPF-initiatief](#): school, sociale diensten, politie en vrije tijd (*skola, socialtjänst, polis, fritid*). Dit is opgezet om jongeren in beeld te krijgen die het risico lopen om in de criminaliteit te belanden. Bij deze vorm van samenwerking zijn scholen, sociale diensten, politie en vrijetijdsactiviteiten zoals het jongerenwerk betrokken. Voor jongeren met een hoog risico op criminaliteit zijn er sociale-interventiegroepen. Hierin werken welzijnswerk, politie en scholen met elkaar samen. Het doel is om deze jongeren te helpen om niet het criminele pad op te gaan.

In Nederland werkt het jongerenwerk op allerlei plekken en op verschillende manieren samen met partijen in het veiligheidsdomein. Denk aan de politie of ambtenaren openbare orde en veiligheid van de gemeente. Jongerenwerkers werken regelmatig samen met de politie en de gemeente aan veilige en leefbare wijken. Door een goede samenwerking kunnen bijvoorbeeld rellen worden voorkomen, of andere vormen van overlast. Jongerenwerkers en wijkagenten delen signalen of hun zorgen over jongeren. Daardoor kunnen ze soms voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit.

Ook in Engeland zijn er verschillende voorbeelden van samenwerking tussen jongerenwerkers en de politie. Bijvoorbeeld om *knife crime* tegen te gaan, of om radicalisering van jongeren te voorkomen.

Ten slotte

Jongerenwerk speelt een belangrijke rol in de pedagogische infrastructuur van een buurt of wijk. Jongerenwerkers creëren ruimte voor jongeren om zich te ontwikkelen en hun stem te laten horen. En ze bouwen bruggen naar andere groepen en werkvelden in de samenleving. Dit gebeurt in heel Europa, op uiteenlopende manieren en in verschillende contexten. Maar in de kern gaat het om hetzelfde: jongeren ondersteunen op hun weg naar volwassenheid.

Daarom is het waardevol voor jongerenwerkers, en voor andere professionals en vrijwilligers die zich bezighouden met het jongerenwerk, om af en toe over de grens te kijken. Om te leren van de kennis en ervaringen van collega's in andere Europese landen. Om verrast te worden door een ander perspectief op jongerenwerk. En om samen te bouwen aan verdere kwaliteitsversterking van het jongerenwerk.

We hopen dat dit artikel inspiratie en aanknopingspunten biedt om hiermee aan de slag te gaan. En wil je meer inspiratie en ideeën uit andere Europese landen? Duik dan zelf in de Youth Wiki. Daar vind je nog veel meer informatie over jongerenwerk en andere thema's binnen het jeugdbeleid.

national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki

- België
- Bosnië & Herzegovina
- Denemarken
- Duitsland
- Estland
- Finland
- Frankrijk
- Hongarije
- Ierland
- Italië
- Kroatië
- Litouwen
- Luxemburg
- Macedonië
- Malta
- Nederland
- Noorwegen
- Oostenrijk
- Polen
- Roemenië
- Servië
- Slovenië
- Tsjechië
- Verenigd Koninkrijk
- Zweden

Colofon

Het Nederlands Jeugdinstituut is een onafhankelijk en betrokken kenniscentrum dat actuele kennis over jeugd, vakmanschap en de organisatie van het jeugdveld verzamelt, verrijkt, duidt en deelt.

© 2024 Nederlands Jeugdinstituut

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Meer informatie over Youth Wiki: national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki

Auteur: Mark Snijder | Redactie: Letty Darwish | Vormgeving: Punt Grafisch Ontwerp